

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO, ZNANOST IN ŠPORT

INFORMATIVNI BILTEN ZA POUCEVANJE DRŽAVLJANSKE VZGOJE

letnik II, številka 1 (januar 2004)

glavni in odgovorni urednik:
mag. Mitja Sardoc, Pedagoški inštitut

uredništvo:
dr. Andreja Barle-Lakota, dr. Janez Justin, Tatjana Jurkovic, Liana Kalcina, dr. Janez Krek, Urška Margan, dr. Vida A. Mohorcic Špolar

izdajatelj:
Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport

KAZALO

Tematski sklop: ŠOLA, OTROKOVE IN CLOVEKOVE PRAVICE

Šolska kultura, otrokove in clovekove pravice (Mitja Sardoc).....	3
Clovekove in otrokove pravice v osnovni šoli (Tina Klaric).....	7
Otrokove pravice v ucbenikih in delovnih zvezkih.....	11
Knjižne novosti (monografije, tuja strokovna literatura)	12
Raziskovalno razvojni projekt <i>Education for Democratic Citizenship – From Policy to Effective Practice through Quality Assurance (EDC QA)</i>	14
Novice in obvestila	16

Informativni bilten za poučevanje državljanske vzgoje izdaja Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport. Informativni bilten izhaja v okviru sodelovanja v drugi fazi projekta Sveta Evrope »Izobraževanje za demokratično državljanstvo« (2001-2004) ter strokovnega sodelovanja s Pedagoškim inštitutom.

Informativni bilten je namenjen učiteljem *državljske vzgoje in etike, državljanske kulture* ter ostalih družboslovnih predmetov v osnovni in srednji šoli, strokovnjakom iz fakultet in raziskovalnih inštitutov ter študentom, strokovnjakom ter svetovalcem na javnih zavodih, nevladnim organizacijam, ki so aktivne na področju izobraževanja za človekove pravice in državljansko vzgojo kakor tudi vsem tistim, ki jih širše področje izobraževanja za demokratično državljanstvo še posebej zanima. Informativni bilten vsebuje informacije in krajše prispevke o

- novostih na področju poučevanja državljanske vzgoje;
- priporočilih ter strategijah domačih in mednarodnih organizacij na področju izobraževanja za demokratično državljanstvo;
- raziskovalnih in razvojnih ter ostalih programih in projektih;
- primerih dobre prakse;
- knjižnih novostih v Sloveniji in mednarodnem prostoru;
- seminarjih in konferencah, stalnemu strokovnemu spopolnjevanju ter posvetih in delavnicah na področju državljanske vzgoje in izobraževanje za človekove pravice;

ter mnenja, stališča in predloge.

Informativni bilten izhaja *trikrat letno* (april, september, december). Na bilten se lahko naročite po elektronski pošti na naslov: mitja.sardoc@guest.arnes.si. Če biltena ne želite več prejemati, pošljite obvestilo na isti naslov. Na voljo je v obliki elektronskega informativnega biltena ter na spletnih straneh MŠZŠ: <http://www.mszs.si/slo/ministrstvo/mednarodno/solstvo/se.asp>.

Prispevke ali predloge za vključitev v *Informativni bilten za poučevanje državljanske vzgoje* pošljite na naslednji naslov:

mag. Mitja Sardoc, Pedagoški inštitut, Gerbiceva 62, 1000 Ljubljana
tel.: 01 4201 240, faks: 01 4201 266, el. naslov: mitja.sardoc@guest.arnes.si

TEMATSKI SKLOP – ŠOLA IN PRAVICE

Pricujoca prispevka *Mitje Sardoca* in *Tine Klaric* prinašata povzetek dveh raziskav o clovekovih in otrokovih pravicah v slovenski osnovni šoli. Prispevek *Mitje Sardoca* predstavlja raziskavo Pedagoškega inštituta o vkljucevanju otrokovih in clovekovih pravic v prenovljenih ucnih nacrtih ter vsakdanje življenje šole. Temeljni namen raziskave je bil ugotoviti ucencevo razumevanje posameznih pravic ter poznavanje le-teh v vsakdanji interakciji v šoli, ki jo obiskujejo. Prispevek *Tine Klaric* prinaša pregled vključenosti clovekovih in otrokovih pravic v vzgojnoizobraževalno delo osnovnošolskega sistema vzgoje in izobraževanja v Sloveniji, s posebnim poudarkom na analizi ucnih nacrtov za državljansko vzgojo in etiko, družbo in zgodovino.

ŠOLSKA KULTURA, OTROKOVE IN CLOVEKOVE PRAVICE

V sodobnih demokraticnih in liberalnih družbah so sistemi javnega šolanja postavljeni pred številne zahtevne in specificne izzive, ki so povezani tudi z oblikovanjem šolskega sistema, ki bo vsem otrokom ne glede na njihovo veroizpoved, raso, etnicno pripadnost, zmožnosti oz. sposobnosti zagotavljal pravico do izobraževanja. V preteklem desetletju je velika vecina mednarodnih organizacij in institucij (Svet Evrope, UNESCO, itn.) oblikovala smernice za vse vecje vkljucevanje vseh otrok v proces vzgoje in izobraževanja, ki ga zagotavlja država. Naraščajoce posvecanje posebne pozornosti in podpore pri zagotavljanju enakih možnosti do dostopa in vkljucevanja v družbo in izobraževalne institucije, služi kot model, s katerim se lahko spopadamo s socialnim izkljucevanjem ter drugimi oblikami izkljucevanja iz družbenih inštitucij, ki izhaja tudi iz drugih razlogov, ne le iz razlik v fizicnem ali duševnem razvoju in zmožnostih posameznikov.

Clovekove in otrokove pravice so kot sistem obce sprejetih vrednot eden od temeljnih kamnov celotne reforme vzgoje in izobraževanja v Sloveniji. Predstavljajo podstat teoretskih izhodišč in konceptualnih osnov reforme javnega sistema edukacije zacrtanih v *Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju* (Krek (ur.), 1996) ter *Izhodiščih za kurikularno prenovu* (1998), dveh temeljnih dokumentih sistemske in kurikularne prenovе vzgoje in izobraževanja v Sloveniji.

V *Beli knjigi* ter okviru nove šolske zakonodaje, ki postavljata sistemske in normativne okvire celotnega sistema edukacije v Sloveniji, so clovekove in otrokove pravice ter posamezna priporocila Sveta Evrope, UNESCA ter ostalih mednarodnih organizacij, uveljavljene tako na ravni šolskega sistema v okviru temeljnih nacerl, kakor tudi na kurikularni ravni. 2. clen *Zakona o osnovni šoli*, ki ureja osnovnošolsko izobraževanje med ostalim doloca, da so cilji osnovnošolskega izobraževanja v Sloveniji

- razvijanje zavesti o državni pripadnosti in narodni identiteti in vedenja o zgodovini Slovenije in njeni kulturi,
- vzgajanje za obce kulturne in civilizacijske vrednote, ki izvirajo iz evropske tradicije,
- vzgajanje za medsebojno strpnost, spoštovanje drugacnosti in sodelovanje z drugimi, spoštovanje clovekovih pravic in temeljnih svobošcin in s tem razvijanje sposobnosti za življenje v demokraticni družbi (*Zakon o osnovni šoli*, 2. clen).

Ena od pomembnih novosti kurikularne prenove osnovnošolskega izobraževanja v Sloveniji je bila tudi oblikovanje vsebinskega okvira znotraj šolskega kurikula družboslovno humanističnih predmetov, kjer se bodo učenci učili o osnovnih načelih demokratične politične ureditve, otrokovih in človekovih pravicah, strpnosti, življenju v skupnosti, itn.

V okviru Ciljnega raziskovalnega programa Ministrstva za šolstvo, znanost in šport je na Pedagoškem inštitutu potekala raziskava, ki je imela namen preučiti

- vključitev otrokovih in človekovih pravic v vsakdanjem življenju šole ter sprejemanje različnosti in drugačnosti v socialnem okolju učencev;
- raven upoštevanja in uresničevanja posameznih otrokovih in človekovih pravic v šoli, ki jo obiskujejo učenci (pogostost posameznih dejavnosti/dogodkov, ki povezane z otrokovimi in človekovimi pravicami);
- učenčevo razumevanje otrokovih in človekovih pravic, kot so opredeljene v mednarodnih dokumentih;
- poznavanje osnovnih dokumentov, ki utemeljujejo otrokove in človekove pravice in poznavanje *Pravilnika o pravicah in dolžnostih učencev v osnovni šoli*;

V raziskovalni nalogi smo torej skušali ugotoviti, koliko je upoštevanje, uresničevanje in zagotavljanje otrokovih in človekovih pravic prisotno na kurikularni ravni ter koliko so načela, ki utemeljujejo posamezne otrokove in človekove pravice (načelo enakih možnosti, načelo nerepresivnosti, načelo nediskriminiranja, itn.) prisotne na ravni načrtovanega kurikula tudi smiselno prenesene na raven vsakdanjega življenja šole skozi oblikovanje ustrezne organizacijske kulture šole. Ciljna skupina preučevanja tega dela raziskovalnega projekta so bili učenci in učenke zadnjih treh razredov osnovnih šol (7., 8. in 9. razred). V raziskavo je bilo vključenih 6 osnovnih šol (na vsaki šoli po dva oddelka), skupaj torej 12 oddelkov osnovnošolskih učencev. Vprašalnik za učence je bil sestavljen iz treh delov.

- **Razdelek A** (*Otrokove in človekove pravice v šoli*) vsebuje vprašanja o poznavanju otrokovih in človekovih pravicah; vprašanja, ki se navezujejo na nekatere vidike organizacijske kulture šole (npr. zagotavljanje enakih možnosti, nediskriminiranje, svoboda izražanja, svoboda združevanja), poznavanje najpomembnejših mednarodnih dokumentov o otrokovih in človekovih pravicah; ter vprašanja o tem, kako pogosto šola, ki jo učenci obiskujejo, zagotavlja in upošteva posamezne pravice učencev, itn.
- **Razdelek B** (*Vključevanje otrok s posebnimi potrebami v šolske dejavnosti*) vprašalnika za učence se nanaša na stališča otrok, ki se šolajo v rednih oblikah vzgoje in izobraževanja, do otrok s posebnimi potrebami.
- **Razdelek C** (*Šolska kultura ter stališča do socialne integracije*) je vseboval vprašanja, ki se nanašajo na poglede učencev do različnih socialnih situacij v šoli in v družbi kot tudi razumevanje ter spoštovanje raznolikosti in drugačnosti v šoli, ki jo učenci obiskujejo.

Vprašanja, ki smo jih zastavili učencev so bila sestavljena v obliki trditev. Učenci so odgovarjali tako, da so označili enega od možnih odgovorov glede na to, koliko so s posamezno trditvijo soglašali, in sicer: 0 – *ne vem*; 1 – *sploh se ne strinjam*; 2 – *se ne strinjam*; 3 – *se strinjam*; 4 – *popolnoma se strinjam*.

Pri vprašanjih, ki so se nanašala na pogostost upoštevanja in uresničevanja ter zagotavljanja posameznih otrokovih in človekovih pravic v šoli, ki jo obiskujejo, pa so učenci odgovarjali tako, da so izbrali enega od ponujenih odgovorov na lestvici, in sicer: 0 – *ne vem*; 1 – *nikoli*; 2 – *vcasih*; 3 – *velikokrat*; 4 – *vedno*.

Rezultati analize

Poseben poudarek pri sestavljanju vprašalnika smo namenili oblikovanju vprašanj, s katerimi bi pridobili podatke za analizo pogojev za spoštovanje/upoštevanje otrokovih in clovekovih pravic v šolski skupnosti (npr. vkljucevanje *Konvencije o otrokovih pravicah* ter ostalih dokumentov v poucevanje) ter analizo dejavnikov znotraj kulture šole, ki vplivajo na klimo spoštovanja in uresnicevanja otrokovih in clovekovih pravic. Zaradi informativne narave prispevka se tukaj osredotocamo samo na najpomembnejše ugotovitve iz **razdelka A**.

Vprašanje o nediskriminiranju v šoli, ki jo ucenci obiskujejo (vprašanje A2), temelji na 14. clenu *Evropske konvencije o clovekovih pravicah*, ki utemeljuje prepoved kakršnega koli diskriminiranja glede na barvo kože, spol, jezik, politično ali versko pripadnost, ter 2. clenu *Splošne deklaracije o clovekovih pravicah*, ki v samem zacetku deklaracije prinaša splošno dolocilo o nediskriminaciji. Dobra tretjina ucencev (37%) meni, da v šoli, ki jo obiskujejo zaradi svojega življenjskega stila, nacina oblacenja, druženja z vrstniki ali udeleževanja v posameznih šolskih dejavnostih *vcasih* niso diskriminirani. Druga tretjina ucencev (32%) tovrstne diskriminacije ne cuti *velikokrat* in *vedno*. Le 12,3% ucencev je menilo, da niso *nikoli* diskriminirani, medtem, ko je vsak šesti ucenec (16,9%) odgovoril, da tega ne ve oz. se do tega vprašanja ni opredelil.

Iz odgovorov ucencev na vprašanje o tem, ali se pocutijo soodgovorni za to, da drugi posamezniki ne obravnavajo nikogar kot manjvrednega (vprašanje A7) lahko sklepamo, da imajo ucenci visoko razvit cut soodgovornosti za druge in si prizadevajo, da v šoli, ki jo obiskujejo sošolcev ne bi obravnavali kot manjvredne. Z vidika socialne povezanosti in razumevanja med ucenci ta rezultat ocenjujemo pozitivno in menimo, da je dober kazalec delovanja ucencev v smeri boljše socialne povezanosti clanov šolske skupnosti. Na to kažeta dve petini odgovorov (39,3%): 22,4% ucencev je izbralo odgovor *vcasih*, 16,9% ucencev pa *pogosto*. Dobra tretjina ucencev (33,8%) je odgovorila, da se *vcasih* pocuti odgovorne za to da posamezniki ne bi koga obravnavali kot manjvrednega. Delež tistih, ki se za *nikoli* ne pocutijo soodgovorne je bil 9,6%. 15,5% ucencev pa je izbralo odgovor *ne vem* oz. se do tega vprašanja ni opredelilo.

Vprašanje A11 (*Na naši šoli imajo deklice v vseh pogledih enake pravice kot decki*) temelji na 2., 28. in 29. clenu *Konvencije o otrokovih pravicah*, ki vsem otrokom brez kakršnega koli razlikovanja jamci enakopravno uresnicevanje otrokovih pravic. Tri cetrtnine ucencev je odgovorilo, da imajo na njihovi šoli deklice *velikokrat* ali *vedno* enake pravice, kot decki. Najvec ucencev je menilo, da jih imajo *vedno* (52,1%), nadaljnjih 22,4%, pa da enake pravice imajo *velikokrat*. Vsak deseti ucenec (9,6%) je menil, da imajo njihove sovrtnice le *vcasih* enake pravice kot sovrtniki, 7,8% pa je menilo deklice nimajo enakih pravic, kot jih imajo decki. 7,3% ucencev na to vprašanje ni odgovorilo oz. je izbralo odgovor *ne vem*.

Vprašanje A13 se nanaša na stališca/odnos ucencev do tega, kako šolska skupnost sprejema ucence, ucitelje in druge strokovne delavce iz razlicnih socialnih okolij in kultur, vključno s tistimi, ki niso bili rojeni v Sloveniji. Vec kot tri cetrtnine naših ucencev (76%) je menilo, da so v njihovih šolah dobrodošli (*velikokrat* ali *vedno*) ucenci in ucitelji ali drugi strokovni delavci iz razlicnih socialnih okolij in kultur. Da so le *vcasih* dobrodošli, je menilo 11% ucencev. Le redki so bili tisti, ki so odgovorili, da ucenci in ucitelji iz drugih socialnih okolij in kultur na njihovi šoli niso *nikoli* dobrodošli. Takšnih odgovorov je bilo le 1,8.

Vprašanje A17 je bilo usmerjeno v pridobivanje informacij o tem, ali šole, ki jih obiskujejo, spodbujajo ucence, da oblikujejo lastna stališca o razlicnih vprašanjih. Iz rezultatov lahko sklepamo, da šole, ki jih obiskujejo naši ucenci vecinoma spodbujajo dijake k oblikovanju svojih stališč do razlicnih vprašanj. Najvecje število ucencev 34,7% jih je odgovorilo, da jih šola spodbuja *velikokrat*; naslednjih 22,8% pa je menilo, da jih šola *vedno* spodbuja k oblikovanju lastnih stališč do razlicnih vprašanj. Podobno velik delež je bil tistih ucencev (22,4%), ki so

navedli, da jih šola le *vcasih*, spodbuja k oblikovanju svojih stališč do raznih vprašanj. Le 5,5% uencev je menilo, da jih šola *nikoli* ne spodbuja k oblikovanju lastnih stališč o različnih vprašanjih.

Vprašanje A18 pomembno dopolnjuje predhodno vprašanje, saj uence sprašuje o tem ali na šoli, ki jo obiskujejo, lahko izrazijo svoja mnenja, tudi ko se le-ta razlikujejo od mnenj večine ostalih uencev. Dobre dve tretjini uencev je menilo, da *vedno* ali *velikokrat* izražajo svoja mnenja, tudi če so v manjšini, oz. če se ta ne skladajo z vecinskim mnenjem. 22% uencev je menilo, da to lahko počnejo le *vcasih*, medtem, ko je samo 3,2% uencev odgovorilo, da *nikoli* ne morejo izražati svojega mnenja, kadar se le-to razlikuje od vecinskega mnenja.

V vprašanju A21 smo uence vprašali o njihovem mnenju v zvezi s pravico do pridobivanja izobrazbe otrok iz socialno ogroženih družin. Zanimalo nas je, ali imajo v šolah, ki jih obiskujejo, otroci iz revnih družin enake možnosti za pridobivanje izobrazbe, kot ostali ucenci. Iz rezultatov lahko sklepamo, da velika večina uencev meni, da njihovi sovrstniki iz revnih družin imajo *vedno* (68%) enake možnosti do pridobivanje dobre izobrazbe. Nadaljnjih 14,6% uencev je odgovorilo, da to možnost imajo *velikokrat*. Če odgovore *vedno* in *velikokrat* združimo, lahko ugotovimo, da je bilo več kot 82% tistih, ki so menili, da je uencem iz revnih družin v šolah, ki jih ucenci obiskujejo, zagotovljena pravica in možnost, da pridobijo dobro izobrazbo. Le 9,1% uencev je menilo, da imajo ucenci iz revnih družin samo *vcasih* možnost, da pridobijo tako dobro izobrazbo, kot njihovi vrstniki iz družin z boljšim materialnim položajem.

Z vprašanjem A25 smo želeli ugotoviti kaj menijo ucenci o pomenu pravic v šoli. Vprašanje je bilo postavljeno v obliki trditve: *Otrokove in clovekove pravice so pomembna institucija tako v vsakdanjem življenju kot tudi v šolskem življenju*. Rezultati kažejo, da velika večina uencev meni, da so otrokove in clovekove pravice pomembna institucija v vsakdanjem življenju in šolskem življenju. 87,7% se je s to trditvijo strinjalo. Le 5% uencev se ni strinjalo z našo trditvijo, 6% pa o tej trditvi ni izreklo svojega mnenja.

Zaključek

Ucenje clovekovih pravic in pluralnosti vrednot ter spodbujanje aktivnega vkljucevanja uencev v šolsko življenje, predstavlja enega temeljnih sistemskih, vsebinskih in pedagoških vidikov prenovljenega slovenskega šolstva. Iz podatkov, ki smo jih predstavili v pricujočem prispevku je razvidno, da osnovnošolski ucenci, ki so bili vključeni v raziskavo, otrokove in clovekove pravice v veliki meri dobro poznajo in se zavzemajo za njihovo spoštovanje v vsakdanjem življenju šole. Na osnovi rezultatov, ki smo jih pridobili z vprašalnikom za uence o socialno integracijski vlogi šole, lahko sklepamo naslednje: šolsko okolje ucenke in ucenci spodbuja k oblikovanju lastnih stališč do določenih vprašanj, ki so povezana z otrokovimi in clovekovimi pravicami (npr. sprejemanje razlikosti in drugacnosti v svojem socialnem okolju).

Pripravil:

mag. Mitja Sardoc

Pedagoški inštitut

e-mail: mitja.sardoc@pei.si

CLOVEKOVE IN OTROKOVE PRAVICE V OSNOVNI ŠOLI

Namen raziskave je bil prikaz vključenosti clovekovih in otrokovih pravic v vzgojno-izobraževalno delo osnovne šole. Izhajali smo iz temeljnih smernic in teoreticnih okvirov, na podlagi katerih je potekalo preoblikovanje šolskega sistema. Kot je opredeljeno v *Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju Republike Slovenije*, so te utemeljene na clovekovih in otrokovih pravicah ter tistih politicnih in eticnih teorijah, ki iz njih izhajajo (*Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju Republike Slovenije*, 1995). Clovekove in otrokove pravice so na formalni ravni; v *Zakonu o osnovni šoli*, *Pravilniku o pravicah in dolžnostih ucencev v osnovni šoli* in *Pravilniku o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju ucencev v 9-letni osnovni šoli*, opredeljene na dva nacina. Nekatere so opredeljene kot substantivne pravice, ki jih lahko posameznik neposredno uveljavlja in naceloma tudi iztoži, druge so opredeljene kot cilji, h katerim morata biti usmerjena vzgoja in izobraževanje (Kodelja, 2000).

Zakon o osnovni šoli v splošnih ciljih doloca, da morajo šole posredovati ucencem splošna in uporabna znanja, ki omogocajo samostojno, kriticno in ustvarjalno soocanje z družbenim in naravnim okoljem. Pri tem mora biti pedagoško delo uciteljev usmerjeno k vzgoji za spoštovanje clovekovih pravic in temeljnih svobošcin, za spoštovanje drugacnosti in za sodelovanje z ljudmi, ... (2. clen *Zakona o osnovni šoli*). Da bi šole opredeljene cilje lahko uresnicile, morajo biti ucenci seznanjeni z vlogo in pomenom temeljnih clovekovih in otrokovih pravic ter dolžnosti. V raziskavi nas je zanimalo, ali šole informirajo ucence o clovekovih in otrokovih pravicah in dolžnostih, kdaj in na kakšen nacin. Odgovore na vprašanja smo dobili z analizo ucnih nacrto predmetov družboslovje, zgodovina ter državljanska vzgoja in etika ter z intervjuji z ravnateljicami in ravnatelji ter uciteljicami in ucitelji šestih osnovnih šol (pogovarjali smo se s šestimi ravnateljicami oz. ravnatelji, štirimi uciteljicami razrednega pouka in štirinajstimi uciteljicami oz. ucitelji razredniki, ki poucujejo državljansko vzgojo in etiko, zgodovino, slovenščino, geografijo, matematiko, fiziko oz. športno vzgojo). Zanimalo nas je:

- ali je v ucnih nacrtech predvideno neposredno informiranje o clovekovih in otrokovih pravicah,
- pri katerih predmetih oz. drugih šolskih aktivnostih uciteljice in ucitelji informirajo ucence o clovekovih in otrokovih pravicah ter dolžnostih,
- ali ucitelji upoštevajo otrokove pravice in dolžnosti pri pedagoškem ravnanju,
- ali imajo ucenci možnost uresnicevati pravice do participacije v življenju in delu šole.

Ucni nacrt družba je opredeljen s splošnimi in operativnimi cilji, didacticnimi priporocili in katalogom znanja. S splošnimi cilji je doloceno, da morajo ucenci pri pouku spoznati in razumeti pomen temeljnih clovekovih in otrokovih pravic ter odgovornosti (Ucni nacrt družba, str. 6). Neposredno informiranje o clovekovih in otrokovih pravicah je doloceno z operativnimi cilji v tematskem sklopu Spoznavanje medsebojnih odnosov v družini (4. razred); ucenci morajo spoznati temeljne otrokove in clovekove pravice, znati razlikovati med potrebami, pravicami in dolžnostmi ter spoznati službe in ljudi, ki pomagajo ljudem pravice uveljavljati. Ucni nacrt usmerja ucitelje, naj pri obravnavi pravic in dolžnosti izhajajo iz konkretnih primerov, ki temeljijo na izkušnjah in interesih ucencev in da naj vsebine povezujejo s poukom slovenščine in spoznavanja okolja (prav tam, str. 10). Ce primerjamo ucne nacrte z angleškimi, potem bi moralo biti v ucnem nacrdu družbe opredeljeno tudi, v katere tematske sklope ucnih nacrtech slovenščine in spoznavanje okolja naj ucitelji vkljucijo clovekove in otrokove pravice. Angleški ucni nacrti ucitelja opozarjajo, v katerih tematskih sklopih posameznega predmeta so opredeljene vsebinske povezave z drugimi tematskimi sklopi istega predmeta, povezave s tematskimi sklopi drugih predmetov in z drugimi aktivnostmi ucencev v šolskem življenju (šolska skupnost, kulturne in interesne dejavnosti).

V ucnem nacrdu je opredeljeno tudi spoznavanje temeljnih zakonitosti življenja v šolski skupnosti: ucenci spoznavajo sebe, razmerja med posameznikom in skupnostjo, pomen

sodelovanja za življenje v skupnosti, sprejemanje drugačnosti ljudi, ... Učni nacrt učitelje usmerja, naj vsebine povežejo z likovno, poklicno, glasbeno in zdravstveno vzgojo ter slovenščino (prav tam, str. 11). V kolikor upoštevamo sodobne kurikularne teorije o množici kurikulumov, ki vplivajo na uresničevanje temeljnih ciljev vzgoje in izobraževanja (Krofljic, 2002) in imamo pri tem v mislih še cilje kurikularne prenove, v skladu s katerimi bi morali učni nacrti prispevati k večji povezanosti in kakovosti znanja, poleg tega pa vključevanje človekovih in otrokovih pravic v nacionalni kurikulum primerjamo z angleškim, potem bi morala biti v tematskem sklopu Življenje v šolski skupnosti opredeljena tudi povezava z urami oddelčne skupnosti in z dejavnostjo šolskega parlamenta oz. skupnosti učencev. Pravilnik o pravicah in dolžnostih namrec določa, da učenci pri urah oddelčnih skupnosti skupaj z učiteljem obravnavajo posamezna vprašanja iz življenja in dela šole ter oblikujejo predloge za boljše delo (4. člen Pravilnika o pravicah in dolžnostih). Za uveljavljanje svojih interesov se oddelčne skupnosti povezujejo v šolski parlament (5. člen) ali skupnost učencev šole (6. člen). Skupnost učencev šole spremlja uresničevanje pravic in dolžnosti učencev ter opozarja ravnatelja in svet šole o morebitnih kršitvah, ... (7. člen). Menimo, da bi bilo za celostno razumevanje življenja v šolski skupnosti potrebno posredovanje znanja povezati z drugimi aktivnostmi v življenju šole. Da temu ni vedno tako je mogoče ugotoviti iz intervjujev z nekaterimi učiteljicami in učitelji; učiteljice razrednega pouka so navedle, da je seznanjanje o človekovih pravicah sicer vključeno v predmet družba, vendar so informiranje o učencevih pravicah in dolžnostih večinoma povezale z urami oddelčne skupnosti oz. z razreševanjem disciplinske problematike pri pouku vseh predmetov. Pri urah oddelčne skupnosti na začetku šolskega leta seznanijo učence s pravicami in dolžnostmi, ki so opredeljene z obema pravilnikoma in s hišnim redom, med šolskim letom pa jih s pravicami oz. dolžnostmi seznanjajo glede na problematiko, ki se vzpostavlja v vsakodnevem šolskem življenju. Seznanjanje največkrat poteka v povezavi z razreševanjem sporov v odnosih med vrstniki (učiteljice opozarjajo na nasilje v šoli, tako fizično, kot verbalno; npr. prisvajanje šolske malice, šolskih potrebščin, uveljavljanje fizične moči, izražanje predsodkov o učencih s posebnimi potrebami ali pripadnikih drugih nacionalnosti, ...).

Eden od splošnih ciljev predmeta **zgodovina** je, da učitelji učencem ob zgodovinskih primerih razvijajo dojemljivost za spoštovanje temeljnih človekovih in otrokovih pravic ter človeškega dostojanstva (Učni nacrt zgodovina, str. 6). Neposredno informiranje o človekovih pravicah je pri zgodovini predvideno v 8. razredu, v vsebinskem sklopu Evropa in svet na prehodu v 19. stoletje, v katerem naj bi učenci spoznali ideje in posamezne člene Deklaracije človekovih pravic (prav tam, str. 22), v vsebinskem sklopu Evropa po letu 1948 pa znati oceniti pomen širjenja volilne pravice (prav tam, str. 24). V 9. razredu je pri spoznavanju svetovnih razmer po drugi svetovni vojni eden od ciljev poznavanje Organizacije združenih narodov (prav tam, str. 28). Specialno didaktična priporočila učitelje usmerjajo naj zgodovinska spoznanja aktualizirajo in povezujejo z vsebinami pri slovenščini (npr. s poljudnoznanstvenimi in umetniškimi odlomki zgodovinske narave), z glasbeno vzgojo, z likovnim in tehničnim poukom in zemljepisom, ni pa opredeljene povezave s predmetom državljanska vzgoja in etika, ki se najbolj navezuje na splošno opredeljene cilje učnega nacrta zgodovine. Neposrednega informiranja o človekovih pravicah je v učnem nacrta zgodovine malo. Njihovo vključevanje v pouk določajo predvsem splošni cilji učnega nacrta oz. splošni cilji osnovne šole. Vključevanje človekovih pravic in dolžnosti je tako v veliki meri prepuščeno učitelju.

Učiteljica zgodovine je v intervjuju kot primer vključevanja človekovih pravic v pouk navedla, da pri obravnavanju najstarejših civilizacij učencem prebere odlomek pisma, v katerem egipčanski tempeljski pisar sinu pojasnjuje nauke za srečno življenje (besedilo je iz casa med 11. in 8. st.pr.n.št.). Z interpretacijo besedila učence opozarja na pomen vrednot in odnosov med odraslimi in otroci v različnih zgodovinskih obdobjih, jih sooca s spreminjanjem medgeneracijskih odnosov v času, opozarja na pomen spoštovanja izkušenj in dela odraslih, osvešča o spreminjanju vloge otrok v zgodovinskih obdobjih, ... Z izbiro ustreznih metod poučevanja skuša pri učencih razvijati komunikacijske spretnosti (strpno poslušanje, izražanje in argumentiranje lastnega mnenja), samospoštovanje in spoštovanje drugih, odgovornost, kritičnost, pravičnost, ...

Druga učiteljica zgodovine je navedla, da je v razredu pogosto soocena s posamezniki, ki na različne načine motijo pouk. Ker je naloga šole je, da vsem otrokom zagotavlja pravico do izobraževanja, včasih tem učencem dodeli dodatne naloge, ki se ne navezujejo vedno na delo večine. Meni, da ji takšen pristop k delu omogoča vzpostaviti okoliščine za nemoten potek pouka. Večini učencev razloži, zakaj nekatere učence obravnava drugače (poudarja, da obrazložitev učenci sprejemajo), s drugačno obravnavo posameznikov pa ji uspe, da tudi njih motivira za delo.

Vsi intervjuvani menijo, da predmet **državljska vzgoja in etika** najbolj sistematično in podrobno širi znanje o človekovih pravicah. To je pokazala tudi analiza učnega načrta. Menijo, da imajo zato pri pouku pogosto težave z vzpostavljanjem discipline in da učence težje motivirajo za odgovoren pristop k delu. Čeprav je seznanjanje o človekovih pravicah pri drugih predmetih manj, je po mnenju nekaterih učiteljev bolj učinkovito, ker imajo učenci resnejši pristop k delu. Nekateri učitelji so navedli, da povezujejo vsebine predmeta državljanska vzgoja in etika z urami oddelčne skupnosti, nekateri pa tudi z drugimi predmeti, ki jih poučujejo (geografija, zemljepis).

Ugotovili smo, da v šolah prevladuje seznanjanje o pravicah in dolžnostih, ki se navezuje na življenje v šoli, predvsem na razreševanje disciplinske problematike (pri pouku, med odmori na ekskurzijah, kulturnih dnevih, ...). Kot navajajo učitelji, so obravnavi pravic in dolžnosti namenjene predvsem **ure oddelčne skupnosti**. Ocenjujejo, da je od tretjine do polovice ur oddelčne skupnosti namenjena obravnavi pravic in dolžnosti učencev. Tu je, podobno kot na razredni stopnji, seznanjanje največkrat povezano z razreševanjem tekocih problemov in konfliktov v šolskem življenju (nasilje, izostanki od pouka, ocenjevanje, ...). Ena od ravnateljic meni, da so ure oddelčne skupnosti bistvene za vzpostavitev demokratičnih odnosov v šolskem življenju. V urnik jih vključuje kot prve ure šolskega dneva, ko je pripravljenost in zmožnost za delo učencev in učiteljev drugačna kot na koncu šolskega dneva. Po mnenju ravnateljice za učinkovito delo pri urah oddelčne skupnosti ne zadostuje polovica ure na teden (kot je predpisano s predmetnikom), zato učiteljem zagotavlja sredstva za dodatne pol ure dela na teden. Vsebine ur oddelčne skupnosti naj bi učitelji in učenci povezovali z dejavnostjo šolskega parlamenta, ki ravno tako poteka enkrat tedensko, vodi pa ga ravnateljica.

Glede aktivnega vključevanja učencev v delo šole izstopata šoli, v katerih sta, zaradi nenehno ponavljajočih se disciplinskih problemov, ravnateljica oz. ravnatelj izvedla projekt oblikovanje hišnega reda (to omogoča 27. člen Pravilnika o pravicah in dolžnostih učencev) oz. izdelavo bontona komuniciranja. Na šoli, na kateri je potekalo oblikovanje hišnega reda, so učenci skupaj z razredniki pri urah oddelčne skupnosti oblikovali predloge pravil za življenje na šoli. Pravila so loceno oblikovali tudi učitelji, nastajanje šolskega reda pa je koordiniral in uredil izbrani učitelj. S takim načinom dela so učencem omogočili izražanje in izmenjavo mnenj o šolskem življenju in jih z aktivnim sodelovanjem pri oblikovanju pravil skušali zavezati k odgovornosti pri njihovem upoštevanju. Ravnatelj in učiteljice, učitelji se strinjajo, da je takšen način dela smiseln, vendar opozarjajo, da zahteva veliko časa, medsebojnega sodelovanja učiteljev in učencev, ki ga zaradi drugih šolskih aktivnosti pogosto zmanjkuje.

Zaključek

Človekove in otrokove pravice ter dolžnosti so implicitne šolski zakonodaji in že s tem tudi učnim načrtom. Ugotovili smo, da so v učnih načrtih opredeljene predvsem kot splošni cilji, na ravni vsebin je njihova zastopanost majhna (največ vsebin vključuje predmet *državljska vzgoja in etika*). V tistih tematskih sklopih, ki vključujejo človekove in otrokove pravice ter dolžnosti, ni razvidno, s katerimi tematskimi sklopi drugih predmetov naj bi učitelji povezovali informiranje o človekovih in otrokovih pravicah. Ker je za demokratične šolske sisteme značilno, da država opredeli le temeljne vrednote, cilje in smernice vzgojnoizobraževalnega dela, je neposredno vključevanje človekovih in otrokovih pravic ter dolžnosti v pouk oz. v pedagoško delo prepuščeno avtonomiji šole oz. avtonomiji učiteljice, učitelja. Kljub temu so npr. v angleški učni

nacrta opredeljeni tako, da učitelje opozarjajo, v katerih tematskih sklopih se vsebine istega predmeta med seboj prepletajo in kako se vsebine enega predmeta prepletajo z vsebinami oz. tematskimi sklopi drugih predmetov in z ostalimi dejavnostmi šole.

Vprašanje človekovih in otrokovih pravic ter dolžnosti pa v šoli ni povezano le s seznanjanjem o njihovi vsebini. Eden od ravnateljev je v intervjuju navedel, da v kolikor učitelj pri svojem delu ravna v skladu s temeljnimi šolskimi dokumenti (zakoni, pravilniki, učnimi načrti), potem v svoje delo vključuje človekove in otrokove pravice. Zgolj informiranje o pravicah pri izbranih predmetih se mu ne zdi zadostno, kajti tudi če so učenci informirani o pravicah, jih bodo lahko uresnicevali le pri učitelju, ki jih je vgradil v lastno pedagoško teorijo oz. pedagoško ravnanje. Meni, da je ravnatelj na šoli tisti, ki mora zagotoviti, da bodo učitelji spoštovali otrokove pravice in ravnali v skladu z njimi, pedagoško in strokovno izobraževanje pa mora učitelje pripraviti, da jih bodo znali ustrezno vključiti v pouk in ostale oblike pedagoškega dela.

Literatura

- Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju.* (1995). Krek, J. (ur.). Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Kodelja, Z. (2000). Človekove pravice in reforma vzgoje in izobraževanja. V: Justin, J., Kodelja Z., Sardoc M. (ur.). *Vloga pedagoške teorije v šolskih reformah na Poljskem in v Sloveniji.* Ljubljana, Slovensko društvo raziskovalcev šolskega polja, Pedagoški inštitut, str. 39-45.
- Krofljic, R. (2002). *Izbrani pedagoški spisi.* Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Učni načrti za devetletno osnovno šolo predmetov *družba, zgodovina in državljska vzgoja in etika* (<http://www.mszs.si>)
- Šolska zakonodaja* (1996). Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport.

Pripravila:

Tina Klaric

e-mail: tina.klaric@guest.arnes.si

Povzetek raziskave v okviru projekta raziskovalnih štipendij Mirovnega inštituta (2002)

OTROKOVE PRAVICE V UCBENIKIH in DELOVNIH ZVEZKIH

Založba i2 je skupaj s skupino strokovnjakov s Pedagoškega inštituta pripravila povzetek *Konvencije ZN o otrokovih pravicah* v slikah, ki jih je narisal znani slovenski karikaturist Tomaž Lavric (avtor *Diareje*).

Pomembno novost prenove slovenskega osnovnošolskega izobraževanja ter uvedbo 9-letne osnovne šole predstavlja tudi vse večji poudarek na upoštevanju in uresnicevanju otrokovih in človekovih pravic. Le-te so zapisane med zakonsko določenimi cilji vzgoje in izobraževanja in so vključene v številne cilje in vsebine prenovljenih učnih načrtov za program 9-letne osnovne šole, kar predstavlja enega temeljnih sistemskih, vsebinskih in pedagoških vidikov prenovljenega sistema vzgoje in izobraževanja

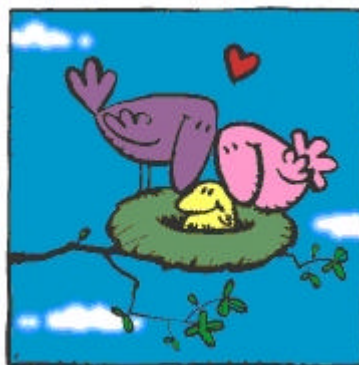
Ključno vlogo pri seznanjanju učencev in učenek s »problematiko« otrokovih in človekovih pravic, prepoznavanju kršitev pravic v vsakdanjem življenju, seznanjanju z varovanjem človekovih pravic (npr. skozi institucijo varuha človekovih pravic) itn., imajo tudi učbeniki, delovni zvezki ter ostala gradiva, ki jih učenci uporabljajo pri pouku.

Prav zaradi tega je »senzibilizacija« učencev in učenek tudi skozi vključitev teh vsebin v učbenike in delovne zvezke eden od pomembnih dejavnikov pri uresnicevanju ciljev družboslovno humanističnega pouka v osnovni šoli.

Otroci imajo pravico do ustrezne življenske ravni

Otroci imajo pravico biti s svojimi družinami ali tistimi, ki bodo najboljše skrbeli za njih

© Založba i2

Povzetek posameznih pravic *Konvencije ZN o otrokovih pravicah*, ki bo v drugi polovici leta 2004 izšel kot samostojen plakat, je dostopen na spletnih straneh založbe i2: www.i2-lj.si/otrokove-pravice.html

KNJIŽNE NOVOSTI

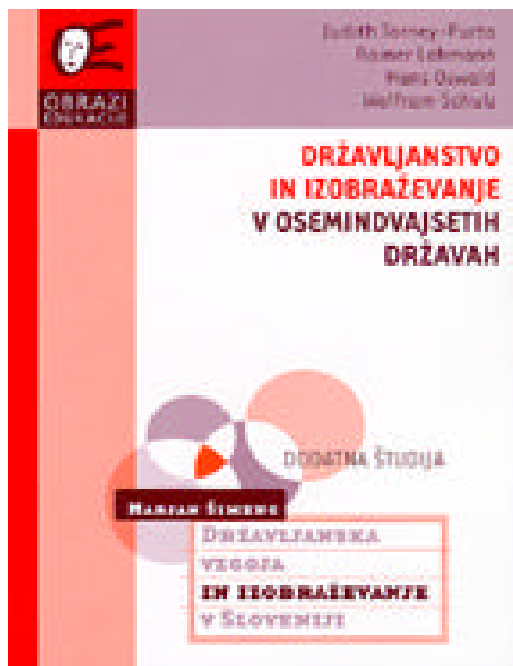
(knjižne zbirke, monografije, tematske številke)

DRŽAVLJANSTVO IN IZOBRAŽEVANJE V OSEMINDVAJSETIH DRŽAVAH

Judith Torney-Purta, Rainer Lehmann, Hans Oswald, Wolfram Schuld

dr. Marjan Šimenc (avtor spremne besede *Državljanstva vzgoja in izobraževanje v Sloveniji*)

Ljubljana: Pedagoška fakulteta (Center za študij edukac. strategij) in Liberalna akademija (2003)

Državljanstvo in izobraževanje v osemindvajsetih državah je prevod poročila o mednarodni raziskavi državljanstva in vzgoje, ki je potekala v okviru *Mednarodne organizacije za evalvacijo dosežkov v izobraževanju (IEA)*, najbolj znane po raziskavi matematičnega znanja (Timss). V raziskavi je sodelovalo 28 držav, med njimi tudi Slovenija. (Preostale sodelujoče države: Avstralija, Belgija, Bolgarija, Čile, Ciper, Češka, Danska, Estonija, Finska, Grčija, Hong Kong, Italija, Kolumbija, Latvija, Litva, Madžarska, Nemčija, Norveška, Poljska, Portugalska, Romunija, Rusija, Slovaška, Slovenija, Švedska, Švica, Velika Britanija (Anglija) in ZDA.) Glavni cilj raziskave je bil na mednarodno primerjalen način identificirati in raziskati, kako se mladi po svetu pripravljajo za sprejem vloge državljan v demokratični državi in kakšno je njihovo znanje ob koncu osnovne šole.

Preverjalo se je več različnih vidikov: poznavanje vsebin, spretnosti pri interpretaciji informacij, razumevanje močnih in šibkih točk demokracije, koncepcije vlog državljanov, odnos do demokratičnih institucij in pravic posameznikov, pa tudi, ali se učenci kot odrastejo nameravajo vključevati v dejavnosti, povezane z državljanstvom, kot je denimo udeležba na volitvah. Konkretnije, vsaka sodelujoča država je na reprezentativnem vzorcu štirinajstletnikov z vprašalnikom preverjala znanje s področja državljanstva, spretnosti pri razumevanju politične komunikacije (*vednost*), koncepte in odnose do tem s področja državljanstva (*koncepti in odnosi*), dejansko in nameravano participacijo na tem področju (*praksa*). Uporabljen je bil tudi vprašalnik za učitelje in kratki šolski vprašalnik. Mednarodnemu poročilu je dodana študija Marjana Šimenca, ki podrobneje predstavi in komentira rezultate raziskave v Sloveniji.

Ce primerjamo rezultate na področju vednosti, Slovenija spada v skupino držav, katerih dosežki se ne razlikujejo statistično pomembno od mednarodnega povprečja. Zaseda 13 mesto od 28 držav. Od tako imenovanih tranzicijskih držav so pred njo uvrščene Poljska, Češka, Slovaška in Madžarska. Na področju prepričanosti in odnosov slovenski osmošolci na dveh področjih izrazito odstopajo od uencev drugod po svetu. Slovenski osmošolci imajo od vseh osmošolcev najnižjo stopnjo zaupanja v politične institucije (le 16% jih večino časa zaupa vladi, mednarodno povprečje je 48%). Najbližje so ji Rusija, Bolgarija, Latvija in Litva, vse države brez daljše demokratične tradicije. Vprašanje je, ali bo nezaupanje v politične institucije motiv za angažma ali razlog za še večjo odtujenost. Nižje od mednarodnega povprečja je v Sloveniji tudi zaupanje vsem trem virom informacij: radiu, televiziji in časopisom. Osmošolci najbolj zaupajo televiziji, in najmanj časopisom – tako je tudi v drugih državah.

Odnos slovenskih osnovnošolcev do imigrantov je statistično pomembno nižji od mednarodnega povprečja, ceprav je, tako kot v vseh državah, v povprečju pozitiven. Manj pozitiven odnos imajo samo še v Nemčiji. Kar potrjuje, da stališča, ki jih ankete javnega mnenja ugotavljajo ob gradnji džamije, niso kratkotrajne narave in so zakoreninjena že med osnovnošolci.

Zanimivo je, da so Slovenski ucenci tam, kjer so se njihova stališča razlikovala od stališč uencev po svetu v nezaželeno smer, praviloma izkazali tudi manjše znanje, kar navaja na sklep, da bi bilo mogoče netolerantnost in nezaupanje s kvalitetnejšim izobraževanjem. Zelo pomenljivi so tudi odgovori, ki se nanašajo na poznavanje slovenskega političnega sistema. Najvec (44%) uencev je prepričan, da slovenski parlament sestavljata vlada in predsednik države, se pravi izvršna oblast. In le slaba tretjina (30%) jih pozna pravo sestavo. To prica, da funkcionalna pismenost ni samo stvar ustrezne bralne kulture, temvec se za nepismenostjo lahko skriva nepoznavanje vsebin, na katera se besedila nanašajo.

IZŠLI STA NASLEDNJI KNJIGI S PODROCJA DRŽAVLJANSKE VZGOJE:

Državlјanska vzgoja pri pouku zgodovine, geografije in slovenšcine

urednika: *dr. Janez Justin in mag. Mitja Sardoc*

avtorji: Janez Justin, Mitja Sardoc, Ian Davies, Peter Vodopivec, Tatjana Resnik-Planinc, Terry Haydn, Sabina Mihelj, Frances Slater, Wolfgang Hoepken, Georgi Kazakov, Crispin Jones
Ljubljana, december 2003: **založba i2** (Zbirka Civitas / i2). ISBN 961-6348-18-3

Predstavitev knjige in uvod sta dostopna na spletnih straneh založbe **i2**: <http://www.i2-lj.si>

Kako poučujemo - kaj ocenjujemo: priročnik za učitelje državljanske vzgoje in etike

Urška Margan (urednica), (Ljubljana, 2003: založba ZRSŠ).

ISBN 961-234-477-9

KNJIGE S ŠIRŠEGA PODROCJA DRŽAVLJANSKE VZGOJE

(izbor iz tuje znanstvene in strokovne literature)

James A. Banks (ur.) (2003). *Diversity and Citizenship Education: Global Perspectives*. San Francisco: Jossey-Bass.

Citizenship Education and Human Rights Education: An Overview of Recent Developments in the UK. London: The British Council.

O'Shea, Karen (2002). *Education for democratic citizenship: policies and regulatory frameworks* (seminar report). Strasbourg: Council of Europe Publishing.

McDonough, Kevin & Feinberg, Walter. (2003). *Education and Citizenship in Liberal-Democratic Societies: Teaching for Cosmopolitan Values and Collective Identities*. Oxford: Oxford University Press.

Archard, David William (2003). *Children, Family and the State*. Aldershot, Hampshire: Ashgate.

White, Patricia & Enslin, Penny (2002). Democratic Citizenship. V: *The Blackwell Guide to the Philosophy of Education*. London: Blackwell Publishing.

Raziskovalno razvojni projekt *Education for Democratic Effective Practice through Quality Assurance* (EDC QA)

CENTER ZA ŠTUDIJE
EDUKACIJSKIH STRATEGIJ

Education for Democratic Citizenship – From Policy to Effective Practice through Quality Assurance (EDC QA) je raziskovalno razvojni projekt, ki je nastal v okvirih Pakta stabilnosti (Razširjenega Graškega procesa) in UNESCO-a. Nosilna institucija te mednarodne razvojne raziskave na področju državljske vzgoje in kakovosti v izobraževanju je Center za študij edukacijskih strategij (CEPS) na Pedagoški fakulteti v Ljubljani. V triletni projekt je vključenih devet držav jugovzhodne Evrope: Albanija, Bolgarija, Crna gora, Hrvaška, Kosovo, Makedonija, Romunija, Slovenija in Srbija. Osnovni cilj je razviti sistem zagotavljanja kvalitete v izobraževanju na področju državljske edukacije v jugovzhodni Evropi.

Projekt nadaljuje mednarodno raziskavo, ki je nastala pod okriljem Sveta Evrope z naslovom *Education Policy in Education for Democratic Citizenship and the Management of Diversity in South East Europe – Stocktaking Research Project 2001-2002*. Projekt s konceptom vzpostavitve sistema zagotavljanja kakovosti v posamezni državi poskuša odgovorjati na vrzel med edukacijskimi politikami in šolsko prakso na področju državljske vzgoje v jugovzhodni Evropi, na katero je leta 2002 opozorila zgoraj omenjena raziskava. Razdeljen je v tri faze raziskav in razvojnih aktivnosti na področju vzpostavljanja močnejših povezav med politiko in prakso državljske vzgoje na regionalni, nacionalni in šolski ravni. V tem trenutku se z vrednotenjem, spremljanjem in izgradnjo učinkovitih sistemov zagotavljanja kvalitete na področju izobraževanja intenzivneje ukvarjajo tudi drugod po zahodni Evropi. Področje državljske vzgoje pri tem ni izjema. Tako se projekt neposredno vpisuje v kontekst aktualnega dogajanja na področju izobraževanja v Evropi, kar nudi možnost za integracijo njegovih rezultatov in strategij razvoja zagotavljanja kvalitete na področju državljske vzgoje v državah jugovzhodne Evrope v širše evropsko in mednarodno področje.

Kot že receno, je projekt razdeljen v tri faze. V prvi, raziskovalni, ki se pravkar izteka in se bo sklenila z izdelavo posebnega instrumenta za zagotavljanje kvalitete državljske vzgoje, bodo postavljeni temelji za nadaljnji dve, katerih cilj je vpeljati novega orodja na sistemsko raven, tj. v vse šole in druge relevantne institucije v sodelujočih državah. Projekt namerava zagotoviti učinkovitost izobraževanja državljske vzgoje v jugovzhodni Evropi s krepitvijo procesov vodenja v izobraževanju in z izboljšavo razvijajočih se sistemov zagotavljanja kvalitete.

Prva faza se je pricela in se zaključuje z raziskovalnim delom. Februarja 2003 je bila najprej ustanovljena podskupina raziskovalcev iz vsake sodelujoče države. Vsak raziskovalec je pripravil inventurno raziskavo stanja na področju zagotavljanja kvalitete v izobraževanju v svoji državi. Na njihovi podlagi je bila nato pripravljena analiza stanja v celotni regiji. Hkrati pa je potekala tudi priprava pregleda in analize obstoječih mednarodnih modelov zagotavljanja kvalitete v Evropi in po svetu.

Na septembrskem srečanju članov projekta v Preddvoru pri Kranju je bila iz vrst raziskovalcev imenovana ekspertna skupina, ki sedaj pripravlja posebni instrument zagotavljanja kvalitete na področju državljske vzgoje. Cilj je pripraviti instrument, ki ga bo kot osnovo ob potrebnih modifikacijah za različne konkretne primere mogoče uporabiti v vseh v projektu sodelujočih državah. Končni namen projekta je vključitev sistema zagotavljanja kvalitete v nacionalne izobraževalne politike.

Prehodu od raziskovalnih modelov k dejanski praksi sta namenjeni preostali dve fazi projekta. Tako so bili na septembrskem srečanju v funkciji vzpostavljanja povezav med projektom in obstoječimi izobraževalnimi praksami in politikami v državah članicah projekta, imenovane prve kontaktne osebe iz ministrstev za šolstvo po posameznih državah.

V drugi fazi projekta je predvidena vzpostavitev nacionalnih skupin, organizacija izobraževalnih seminarjev, kjer bo predstavljen model zagotavljanja kvalitete, ki ga je pripravila ekspertna skupina, ter njegov pilotski preizkus v praksi. Projekt naj bi se leta 2005 zaključil z evalvacijo pilotskega preizkušanja modela in na njenih temeljih pripravil vodila za sistem zagotavljanje kvalitete na nacionalni in regionalni ravni, s temeljnim ciljem, zagotoviti učinkovitost izobraževanja državljanske vzgoje v jugovzhodni Evropi s krepitvijo procesov vodenja v izobraževanju in z izboljšavo razvijajočih sistemov zagotavljanja kvalitete.

NOVICE IN OBVESTILA

V okviru stalnega strokovnega spopolnjevanja učiteljev *državlanske vzgoje in etike* bo v hotelu PARK na Bledu **1. in 2. aprila** letos potekal dvodnevni seminar »Izobraževanje za demokratično državljanstvo«, ki ga organizirajo Pedagoški inštitut, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport ter Direktorat Sveta Evrope za izobraževanje za demokratično državljanstvo. Predavatelji v okviru dvodnevnega seminarja bodo dr. Janez Justin, dr. Zoran Pavlovic, dr. Marjan Šimenc, dr. Janez Krek, mag. Mitja Sardoc in drugi domači in tuji strokovnjaki s področja državlanske vzgoje.

Udeležba na seminarju stalnega strokovnega spopolnjevanja je brezplačna.

Vsi udeleženci seminarja bodo brezplačno prejeli slovenski prevod monografije Sveta Evrope *Strategije za učenje demokratičnega državljanstva* ter slovenski prevod didaktične mape *Evropa je vec, kot si mislite*.

Natančen program seminarja bo na voljo ob prijavi na seminar. Za dodatne informacije o vsebini seminarja nas lahko poklicete na telefon 01/4201-240 na Pedagoškem inštitutu oz. pošljete sporočilo na e-mail naslov: mitja.sardoc@pei.si (kontaktna oseba: mag. Mitja Sardoc).

Na Bledu bo v Hotelu PARK od **1. do 4. aprila** letos potekalo 6. srečanje koordinatorjev projekta Sveta Evrope »Izobraževanje za demokratično državljanstvo«.

Urad varuha člov. pravic je decembra lani izdal prvo številko informativnega biltena *Varuh*. Bilten prinaša različne informativne prispevke s širšega področja varovanja človekovih in otrokovih pravic. Vec informacij o vsebini biltena ter o delovanju in vlogi varuha človekovih pravic najdete na spletnih straneh www.varuh-rs.si

Ministrske konference Sveta Evrope so namenjene določanju usmeritev dela Sveta Evrope na področju izobraževanja, konkretno oblikovanju in usmerjanju programa Odbora za izobraževanje. Tokratna konferenca je potekala je od 10. do 12. novembra v Atenah pod naslovom "Medkulturno izobraževanje: obvladovanje razliknosti, krepitev demokracije" s poudarkom na prispevku medkulturnega izobraževanja k splošnemu cilju doseganja kvalitete v šoli. Tema je bila obravnavana plenarno in v treh delovnih skupinah, ki so obravnavale podteme: kurikulum, izobraževanje učiteljev in upravljanje šole/šolska klima. Ministri so v razpravi poudarili, da je obvladovanje razliknosti ter medkulturno izobraževanje eden od ključnih ciljev kvalitetnega izobraževanja za vse. Izpostavili so potrebo po koherentnem pristopu k tej tematiki tako na področju izobraževalne politike, raziskovanja, izobraževanja učiteljev in razvoju kurikula. Na konferenci so ministri sprejeli dva dokumenta:

- »Deklaracija o medkulturnem izobraževanju v novem evropskem kontekstu«
- »Resolucija o vključenju informacijskih in komunikacijskih tehnologij v evropske izobraževalne sisteme« – nastala na podlagi večletnega projekta Sveta Evrope na temo učenja in poučevanja v informacijski in komunikacijski družbi.

Kratko poročilo in besedili sprejetih dokumentov so dostopni na strani: http://www.mszs.si/slo/ministrstvo/mednarodno/solstvo/mednarodni_teksti.asp#se